

Huis Doorn, waar de Duitse keizer Wilhelm II tot zijn dood verbleef. beeld ANP, Robin van Lonkhuisen

Als keizer was hij de eerste 'mediamonarch' van zijn tijd. Hij was bijzonder gevoelig voor de wijze waarop de pers over hem schreef; hij erkende de macht van de media. Vandaar zijn enorme aandacht voor zijn uiterlijke verschijning. Hij kleepte zich snel om van het ene uniform in het andere om er steeds een aan te hebben dat bij de gelegenheid paste. Ook werd zijn beroemde snor zorgvuldig verzorgd. Wilhelm II leverde het ontwerp van de kleding van zijn vrouw, haar juwelen en hoeden en zette haar onder druk om haar wespentaille te handhaven door middel van diëten, medicijnen en korsetten.

De keizer bracht de politieke situatie maar al te gemakkelijk aan het wankelen met zijn lukrake interventies. Hij was een soort op hol geslagen ambassadeur die niet kon worden ontslagen, die met zijn onvoorspelbaarheid constante waakzaamheid nodig maakte en de verantwoordelijken regelmatig tot maatregelen noopte die de schade moesten beperken. Zijn betrekkingen met andere vorsten droegen bij aan een klimaat van wantrouwen dat uiteindelijk de omringende Europese machten zou verenigen tegen zijn rijk.

Schuldig?

Was Wilhelm II schuldig aan de Eerste Wereldoorlog? Clark constateert dat hij er niet op uit was om Duitsland te verwickelen in een continentale oorlog, maar dat hij toch enkele beslissingen nam die bijdroegen aan die oorlog. Het was ambivalent: Wilhelm wenste niet alleen vrede, maar was ook debet aan het uitbreken van een Balkanoorlog. Soms maakte hij

verkeerde inschattingen.

Ondanks het feit dat hij krijgsheer was, werd hij uitgesloten van iedere actieve rol en van operationele oorlogsinspanningen. Hij slaagde er fundamenteel niet in om leiding te geven. Dat zou weleens te maken kunnen hebben met het feit dat Duitsland te sterk verdeeld was. Er kon geen voldoende grote groep met gedeelde belangen worden

„Ik drink thee, hak hout en ga uit wandelen, en dan hoor ik zo nu en dan over wat men zoal heeft gedaan”

gevonden om te dienen als basis voor een effectief politiek leiderschap, zo citeert Clark de Amerikaanse historicus Thomas Kohut. Wilhelm bekleedde een positie in het hart van de Duitse grondwet, maar bleek niet in staat dat uit te buiten. Hij versnelde de delegitimatie van de monarchie en raakte compleet geïsoleerd.

Tafelzilver

Bezoekers werden getroffen door zijn gebrek aan realiteitszin wanneer ze de vorst zagen dineren met het tafelzilver van Frederik de Grote en zijn gepoch over

Duitse heldendaden aanhoorden. Maar ook zei Wilhelm II zelf: „Als de mensen in Duitsland denken dat ik het leger leid, dan vergissen ze zich ernstig. Ik drink thee, hak hout en ga uit wandelen, en dan hoor ik zo nu en dan over wat men zoal heeft gedaan, precies zoals het de heren uitkomt...”

Zijn macht kalfde af, alle roerende afhankelijkheidsbetuigingen ten spijt. Hij was niet de sterke man die Duitsland van de afgrond kon redden, hij verliet Berlijn om zich op het keizerlijk hoofdkwartier in Spa te vestigen. In de laatste anderhalf jaar van de Eerste Wereldoorlog slonk het vertrouwen in de dynastie dramatisch.

Steeds luider klonk de roep om af te treden. Op 9 november 1918 tekende Wilhelm II de verklaring dat hij afstand deed van de keizerlijke troon, maar niet van de Pruisische. Hij verbleekte toen het nieuws hem bereikte dat de kanselier had bekendgemaakt dat de keizer beide tronen had opgegeven.

Toen duidelijk werd dat terugkeren naar Duitsland geen optie was, zette de koninklijke trein koers naar Nederland. Eenmaal neergestreken in het rustieke Doorn bracht Wilhelm zijn tijd door met houthakken en lezen.

Ook schreef hij zijn memoires. Daarin gaf hij consequent de ander de schuld van de ondergang en de vernedering van Duitsland en van zijn eigen val. In die opvattingen toonde hij zich een antisemiet. De revolutie waaruit de republiek van Weimar was geboren, was in zijn ogen „verraad van het Duitse volk, bedrogen en voorgelogen door de Jodenbende.”

klare taal

Uilen doen graag overdag een dutje.

Uiltje knappen

tekst Mariëlle Oussoren-Buys
beeld iStock

„Oehoe, oehoe, oehoe. Heel het bos is moe. Maar ik ben op en voel me top. Ik voel me in mijn schik. Er is geen uil als ik!” las ik onlangs voor. Het was misschien wel voor de 27e keer.

De Uil in deze passage, een van de hoofdpersonen in de „Vos en Haas”-serie van kinderboekenauteur Sylvia Vanden Heede, voelt zich topfit. Zo'n uil, fris en actief, past eigenlijk helemaal niet bij het beeld dat ik van uilen heb. Ik moet juist aan uilen denken als ik iets lees over dutjes, powernaps of schoonheidsslaapjes. Dan verschijnt er prompt een dommelende uil op mijn netvlies, zo entje waarvan het tweede oog zojuist is dichtgevallen.

Waarom? Omdat zo'n uil er zo heerlijk ontspannen uitziet? Omdat uilen zo graag overdag een dutje doen? Want ja, onze dag is hún nacht.

De uitdrukking „een uiltje knappen” zou zomaar zo ontstaan kunnen zijn. Er zijn inderdaad deskundigen die in deze richting denken. Knappen betekent dan zoiets als „meepikken”. Net zoals in de haast vergeten uitdrukkingen „een misje knappen” en „een kerkje knappen”, aldus het Genootschap Onze

Het zou mooi passen in de boeken over Vos en Haas, dacht ik

Taal: tijdens de kerkdienst de kerk in wandelen en een poosje met een half oor luisteren, zodat je je plicht hebt gedaan.

Er is nog een tweede verklaring. In die versie is het uiltje een vlinder. Wie even „een uiltje gaat knappen” gaat weg om een vlinder, een uiltje, te vangen. Zogenaamd dan. Wie niet wilde zeggen dat hij ging slapen, maakte gebruik van de verbloemende uitdrukking.

Het woord „knappen” in de betekenis van „vangen” was breder bekend. P. C. Hooft (1581-1647) dichtte al: „k Heb zoo meenghen mug geknapt.” Van een verhullende uitdrukking is hier geen sprake, die muggen waren heus door Hooft gevangen. Het is zelfs niet ondenkbaar dat ze daarbij ook knapten in de moderne betekenis van het woord, weet ik uit ervaring (en enkele groezelige vlekken op de muur zijn daar het bewijs van).

„Een uiltje knappen” zou een prachtige uitdrukking zijn voor Sylvia Vanden Heede, bedacht ik, toen ik weer eens voorlas over Vos en Haas en Uil. De Vlaamse schrijfster grossiert in taalgrapjes en speelt graag met dubbele woordbetekenissen. Maar ik denk niet dat ze het uiltje al eens heeft verwerkt in haar verhalen, en of ze het ooit zal gebruiken is ook de vraag. In Vlaanderen schijnt de uitdrukking „een uilke vangen” gebruikelijker te zijn.

Best jammer eigenlijk. Want ik zag het al helemaal voor me: „Vos is moe. Hij wil niet meer. „Kom Vos”, zegt Haas. „Ik heb een plan.” Vos kijkt op. Hij stampet op de grond. „Ik wil geen plan. Ik wil rust.” „Jij krijgt ook rust”, zegt Haas. „Jij knapt een uil. Dan knap je op.” „Een uil?” roept Uil. „Knap Vos een uil? Nee hoor. Kijk zelf!” Uil wijst naar de poot van Vos. „Vos knapt geen uil. Vos knapt een tak!”